

stantialis, fuerit admittus, vel saltem, quod ordines ab eo collati sint dubii, & ex hac opinione potuit ordinationes repetere. Quamquam autem Stephanus circa factum erroneam opinionem habuerit, & male fecerit, nihil tamen definitivè, de fide tenendum: nisi fortè conditionatè, si factum ita se habeat, seu si invalidè ordinati fuerint.

Bellarminus tom. 1. contr. 3. de Rom. Pontif. l. 4. c. 12. ait, Stephanum errasse, sed in questione facti, non juris. Et sanè erravit 1. quod putaverit, Formosum non fuisse verum Pontificem. 2. quod defacto iusserit, iterum ordinari jam ordinatos à Formoso: quod tamen non iussit ex hæresi, sed ex odio in Formosum. Addit Bellarminus, neque Stephanum, neque Sergium III. qui postea acta Stephani probavit, edidisse decretum, quod ordinati à degradato Episcopo sint reordinandi; sed tantum defacto id iussisse. Spondanus quidem ad *annunciatum* ait, Stephanum postea coacto suorum concilio sua acta contra Formosum probasse. Sed hoc non est intelligendum, quasi dogma condiderit; sed tantum, quod ratam haberit sententiam circa factum particulare, circa quod errare potuit: neque approbavit reiterationem ordinum, nisi ex suppositione, quod ex aliquo defectu invalidi fuerint: quam tamen suppositionem nunquam decreto aliquo veram fuisse definitivè. Videri meretur Bellarminus loc. cit. ubi historia tota compendiosè narratur.

Ad confirm. neg. ant. Concilii illius Romani editio emendatior non refert, tunc conclusum fuisse, ut Stephanus ordinatos à Constantino denuo consecraret, sed conciliaret; nam pro verbis consecraret, & consecrandi, in margine ponuntur verba conciliaret, & conciliandi: quæ tantum significat, censuram ab eis auferendam, eoque iterum Ecclesiæ reconciliandos, atque suspensionem, quam incurrerant, tollendam. Adde, quod antiquioribus temporibus sæpe adhibita sint verba, quæ prima fronte videntur significare depolitionem ab ordinibus, vel irritationem ordinum susceptorum: & tamen tantum significant suspensionem aliquam ab exercitio ordinum, ut patet legenti antiquiora Concilia, & antiquos canones.

DISPUTATIO III.

De Effectibus Sacramentorum.

224. **H**ucusque de essentia, ac causis sacramentorum, per disputationes duas est actum: jam agendum de eorum effectibus, qui potissimum sunt gratia, atque character. De his itaque inquirendum, & prima questione de gratia, an scilicet sacramenta novæ legis gratiam causent, præ sacramentis legis antiquæ, & quem influxum in eam, moralem, an physicum præstent. Altera verò questione agendum de characterè, quid sit, & à quibus sacramentis imprimatur, quod ejus modus,

aut quæ utilitas &c. Tertia questione querendum, an sacramenta fictè, seu cum obice recepta, isto amoto reviviscant, hoc est, effectum suum, à quo per fictionem impedita fuerint, producant. Quæ omnia pro more succinctè, ita tamen, ut necessarij nihil prætermittamus, tractabimus, & sic tractatui huic finem imponemus.

QUÆSTIO I.

De Gratia Sacramentali.

ARTICULUS I.

An Sacramenta novæ legis causent Gratiam Sanctificantem.

225. **D**ico. Sacramenta novæ legis causant gratiam in non ponentibus obicem, ex opere operato. ita docet Catholica fides contra hæreticos, modernos, & antiquos, quos refert Bellarminus tom. 3. contr. 1. de sacram. l. 2. c. 2. & Suarez. tom. 3. in 3. p. disp. 7. sec. 1. Definita est hæc veritas in Concilio Constantinopolitano I. (quod fuit Oecumenicum II.) in ejus symbolo: *Confitemur unum baptisma in remissionem peccatorum*: in Milevitano can. 2. dicente: *Parvuli, qui nihil peccatorum, in semetipsis adhuc committere poterunt, ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt*: item in Arauciano II. can. 25. *Hoc etiam secundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per baptismum gratia omnes baptizati, Christo auxiliante, & cooperante, quæ ad salutem pertinent, possint, & debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere*. Idem docet Florentinum in decreto Eugenii, citato n. 10.

Clarissimè autem hanc veritatem definit Tridentinum sess. 7. can. 6. de sacramentis in genere, dicens: *Si quis dixerit, sacramenta novæ legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantum externa sint, accepta per fidem gratia, vel iustitia, & nota quadam Christianæ professionis, quibus apud homines asseruntur fideles ab infidelibus, anathematis. & can. 7. Si quis dixerit, non dari gratiam per hujusmodi sacramenta semper, & omnibus, quantum est ex parte DEI, etiam si rite ea suscipiant, sed aliquando, & aliquibus, anathema sit. & can. 8. Si quis dixerit, per ipsa novæ legis sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem promissionis ad gratiam consequendam sufficere, anathema sit.*

226. Probatur etiam doctrina Catholica ex Scripturis iisdem, quas attulimus à n. 175. dum probaremus, septem sacramentis annexam esse promissionem gratiæ: sic de baptismo Marc. 16. v. 16. dicitur: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit. & Joannis 3. v. 5. Nisi quis renatus fuerit, ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest intro-*

An Sacramenta novæ legis causent Gratiam Sanctificantem.

re in regnum DEI. item Act. 22. v. 16. *Baptizate, & ablue peccata tua*. Sic etiam dicitur de poenitentia Act. 2. v. 38. *Poenitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine JESU Christi, in remissionem peccatorum*: de SS. Eucharistia Joan. 6. v. 59. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*: de ordine 2. ad Timoth. 1. *Ut resuscites gratiam DEI, quæ est in te per impositionem manuum mearum*: de extrema unctione Jacob. 5. v. 15. *Si in peccatis sit, remittentur ei*. Similia de reliquis sacramentis vide loco modo citato.

Eandem veritatem constantissimè asserunt SS. Patres, Latini, & Græci. Ex Latinis S. Iulianus in apologia 2. ad Antoninum Pium sub finem ait de homine baptizato: *Expiatus est lavacro, quod in remissionem peccatorum, regenerationemque datur*. S. Ambrosius l. 2. de poenitentia. c. 2. *Impossibile videbatur, ut peccatum ablueret aqua. Denique Nannan Syrus lepram suam mundari per aquam posse non credidit: sed, quod impossibile erat, fecit DEUS esse possibile, qui tantam nobis donavit gratiam*. S. Augustinus tr. 80. in Joan. *Unde ista tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat?* S. Hieronymus l. 3. dialog. contra Pelagianos. c. 1. inducens loquentem Catholicum sub nomine Attici ait: *Hoc scito, baptismum præterita donare peccata*. S. Gregorius l. 9. registri. epist. 39. *Omnes, qui in sancto baptismo tinguntur, eorum peccata præterita omnia laxantur*. & post pauca: *Qui ergo alet, peccata in baptismo funditus non dimittit, dicat, in mari rubro Ægyptios non veraciter mortuos*. Ex Patribus Græcis Origenes homil. 14. in c. 2. Luc. ait: *Parvuli baptizantur in remissionem peccatorum*. S. Cyrillus Hierosolymitanus in præfat. catechesi sub finem: *Magnus est sanè propositum hoc baptisma: captivitatis liberatio, peccatorum remissio, mors peccati, anime regeneratio*. S. Gregorius Nisenus in oratione de baptismo. *Baptisma igitur peccatorum expiatio est, remissio delictorum*. Plura vide apud Bellarminum tom. 3. contr. 1. de sacram. l. 2. c. 6. & 7. & Suarez tom. 3. in 3. p. disp. 7. sec. 1. ergo juxta SS. Patres baptismus causat gratiam: ergo etiam reliqua sacramenta; quia inprimis, si baptismus causat gratiam, jam hæreticorum argumenta ruunt: dein, si unum symbolum, seu sacramentum causat gratiam, non est hæc vis neganda aliis, quæ etiam habent promissionem gratiæ annexam.

227. Ob. 1. ex Luthero. S. Paulus ait ad Rom. 1. v. 17. *Iustus autem ex fide vivit*: ergo non vivit ex sacramentis. Confirm. 1. ex Calvino. Juxta nos DEUS resignat vices suas symbolis externis: hoc est absurdum: ergo. Confirm. 2. Hac ratione abducuntur homines à Christo, ut alligentur signis: hoc rursus est absurdum: ergo. Resp. neg. confeg. Fides, & sacramenta requiruntur ad vitam spirituales: nec dicit S. Paulus, iustum ex sola fide vivere, sed e contra 1. Cor. 13. v. 2. ait: *Si habuerit omnem fidem, ita,*

ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. S. Jacobus in sua epistola c. 2. v. 20. ait: *Fides sine operibus mortua est*. Verum non est hic locus, fuit ista tractandi; sed potius supponendum est, solam fidem non justificare. Ad 1. confirm. neg. ma. Sicut faber utens ferrà, non resignat illi vices suas, ita nec DEUS resignat vices suas sacramentis, dum illis, ceu instrumentis utitur. Ad 2. confirm. neg. ma. Imò hac ratione homines vel maximè ducuntur ad Christum, à cuius meritis, & passione, sacramenta vim omnem habere profitentur.

228. Ob. 2. Marc. 16. v. 16. dicitur: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur*: non autem dicitur: *Qui non baptizatus fuerit, condemnabitur*: ergo sola fides, & non baptismus confert gratiam, & justificationem. Confirm. 1. Dicitur ad Ephes. 5. v. 16. *Mundans Ecclesiam lavacro aque in verbo vite*: ergo solum verbum vite, id est, concio, seu fides, per hanc excitata, salvat. Confirm. 2. Apostolus ad Rom. 4. negat, Abrahamum fuisse justificatum per circumcisionem: sed circumcisio tunc se habuit, sicut modò se habet baptismus: ergo. Resp. neg. confeg. Utrumque requiritur, ut nempe quis credat, & baptizetur: licet autem ibi non dicatur: *Qui non baptizatus fuerit, condemnabitur*: dicitur id satis Joann. 3. v. 3. iis verbis: *Nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum DEI*. Dein, qui non credit, non volet baptizari: & si adultus etiam vellet, absque fide ei non proderet. Ad 1. confirm. neg. confeg. *Verbum vite* non est verbum concionis, sed consecrationis, ut diximus n. 75. Ad 2. confir. neg. mi. nam de circumcisioe dicit S. Paulus 1. Cor. 7. v. 19. *Circumcisio nihil est: de baptismo autem ait ad Titum 3. v. 5. Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis*.

229. Ob. 3. Dicitur, 1. Petr. 3. v. 21. *Vos nunc similis forma salvos facit baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientie bonæ interrogatio in DEUM, per resurrectionem JESU Christi*: ergo baptisma salvat per resurrectionem, id est, per fidem resurrectionis. Confirm. Luc. 5. v. 21. dicunt Pharisei: *Quis potest dimittere peccata, nisi solus DEUS?* ergo id non possunt sacramenta. Resp. neg. 2. p. confeg. Baptisma dicitur salvare, non per fidem, sed per resurrectionem Christi. Scilicet, cum baptizatur per immersionem in aquas, & ex his iterum emergimus, representamus Christi resurrectionem, & ejus progressum ex sepulchro. Dein baptisma facit, ut in novitate vite ambulemus, quod à nobis requirit Apostolus ad Rom. 6. v. 4. ad imitationem Christi, qui per resurrectionem novam vitam incepit; unde baptisma etiam ut symbolum resurrectionis confert gratiam.

Nec præpositio per significat hic causam meritoriam, sed exemplarem; quia resurrectio Christi jam contigit extra viam, seu statum merendi. Priorum autem verborum sensus est, baptismum non salvare, quatenus

tantum adhibetur ad abluendum corpus: sed, quatenus adhibetur ad mundandam animam: qua occasione Ecclesia solet semper interrogare bonam, seu fidem conscientiam, an credat, scilicet in DEUM, & resurrectionem Christi. vide Suarez *tom. 3. in 3. p. disp. 7. sec. 1. §. Ad locum Petri.* Ad confirm. retorq. arg. Sic nec fides posset peccata dimittere: & Christus male dixisset Apostolis *Joann. 20. v. 23. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* in forma dist. confeg. sacramenta non possunt dimittere peccata, tanquam cause principales, & auctoritative, conc. confeg. tanquam cause instrumentales. neg. confeg.

230. Ob. 4. ex Luthero. In omni sacramento requiritur promissio gratiæ: ergo etiam fides de promissione: adeoque hæc justificat. Confirm. 1. Nemo salvatur sine fide; attamen aliqui salvantur sine sacramentis: ergo. Confirm. 2. S. Bernardus *serm. in cena Domini.* ait, sacramenta se habere ut librum, vel baculum, quo instituitur Canonice, vel Abbas: alii verò Patres vocant sacramenta oblationem fidei: ergo sola fides justificat. Resp. dist. ant. requiritur promissio gratiæ in institutione sacramenti, conc. ant. in usu, seu administratione. neg. ant. & confeg. & præsertim neg. 2. partem confeg. quia, etsi fides, & promissio gratiæ, requirerentur tanquam conditiones, tamen non se solis justificarent.

Ad 1. confirm. neg. ant. Parvuli salvantur sine fide actuali, & non salvantur sine sacramento; unde sacramentum salvat sine fide actuali. Verum est quidem, quod aliquando etiam fides sine sacramento in re accepto justificat; attamen non justificat sola, sed cum charitate, quæ est votum sacramenti: & hinc tam fides, quam sacramentum salvat, sed diverso modo. Ad 2. confirm. neg. conf. Sacramenta quidem suo modo obeunt hæc officia, sed non tantum: verum insuper etiam causant gratiam.

231. Ob. 5. S. Augustinus *l. 15. de Trinitat. c. 26.* ait: *Neque enim aliquis discipulorum ejus Christi dedit Spiritum Sanctum. Orabant quippe, ut veniret in eos, quibus manus imponebant: non ipsi eum dabant.* 2. Idem *l. 21. de civit. DEL. c. 10.* refert, quosdam docere, quod illi non possint damnari, qui sacramenta baptismi, & cœnæ Domini in Ecclesia Catholica percipiunt, licet nec fidem, nec bonam habeant vitam, idque *c. 25.* refellit. 3. Idem Sanctus Doctor *l. questionum veteris, & novi testamenti q. 59.* ait: *Nec donum caeleste poterit consequi, qui se per aquam, non per fidem, commutari credit.* 4. Iterum *lib. questionum super Heptateuchum l. 3. super Levitic. q. 34.* ait, ministrum solum præbere visibile sacramentum, DEUM verò invisibilem gratiam: imò ait, hæc duo posse separari, & quandoque dari sacramentum sine gratia, ut in Simone Mago, quandoque gratiam sine sacramento, ut in bono latrone: ergo sacramenta, aut ministri, non causant gratiam, sed tantum DEUS.

232. Resp. neg. confeg. & retorq. arg. sic nec fides posset dare Spiritum S. aut justificationem. Dein ad 1. textum respondeo, quod per Spiritum S. sæpe quidem intelligantur ejus dona, non tamen semper, & aliquando intelligatur ipsemet, qui mitti, vel dari non potest, nisi à DEO: atque ita eo loco intelligendus est S. Augustinus; alibi enim faterur S. Doctor *Act. 8. v. 17.* datum esse ab Apostolis Spiritum S. Suarez *tom. 3. in 3. p. disp. 9. sec. 2. §. Ad argumenta.* vult, debere intelligi dationem autoritativam, & principalem, qualem facere potest solus DEUS, etiam respectu donorum Spiritus S. Ad 2. textum, Resp. merito illos malos doctores reprehendi; quia adulti, sine fide, & pietate, recipientes ea sacramenta peccant, & damnantur: imò S. Augustinus reprehendit ibi potissimum eos, qui putabant, se gratiam, per sacramenta acceptam, non posse deperdere, quod non nos, sed Lutherani docent. Ad 3. textum, Resp. librum illum non esse S. Augustini, sed hæretici, multa docentis contra fidem, ut *quæst. 109.* quod Melchisedech sit Spiritus S. *q. 123.* quod Adam non habuerit, Spiritum S. Plura alia inconvenientia, in hoc libro contenta, refert Bellarminus *de Script. Eccl. ad tom. 4. S. Augustini*, atque etiam alii. Potest etiam responderi, nos per fidem commutari formaliter; quatenus fides, in anima formaliter recepta, eam immutat, sicut quodvis accedens immutat suum subiectum: per sacramenta verò nos commutari, non formaliter, sed efficienter.

233. Ad 4. textum S. Augustinus ibi sic habet: *Quomodo ergo & Moyses sanctificat, & Dominus. Non enim Moyses pro Domino: sed Moyses visibilibus sacramentis per ministerium suum: Dominus autem invisibili gratia per Spiritum Sanctum, ubi est totus fructus etiam visibilium sacramentorum;* unde responderi potest, 1. quod hæc verbis non significetur, ministrum tantum præbere nudum ministerium, seu sacramentum sine gratia: sed etiam ipsum sanctificare, quamvis tantum ministerialiter, seu instrumentaliter; cum DEUS sanctificet principaliter, & autoritative: nempe vult dicere S. Doctor: DEUS dat gratiam per se, physice, & principaliter: Moyses, seu alius minister (nam per Moysen S. Augustinus quemlibet ministrum intelligit) dat eam medianibus sacramentis, & instrumentaliter, moraliter eam causando, ut postea dicemus.

Responderi potest 2. ministrum posse dupliciter considerari: uno modo, ut est agens naturale, ex virtute naturalis lavans corpus, dum baptizat: alio modo, ut est agens, tanquam instrumentum DEL. Primo modo hic consideratur à S. Augustino, & dicitur, tantum lavare corpus: altero modo consideratus, revera per sacramenta, seu per actionem suam, efficit gratiam: non tamen alia actione, quam illa, qua DEUS utitur ad justificandum hominem. In hoc quoque sensu exponendus est S. Hieronymus *in 4. l. Isai.* ubi dicit: *Ex quo discimus, quod homo tantam aquam tribuat, DEUS autem spiri-*

Spiritum Sanctum. Quod autem separari possint illa duo, scilicet administratio, seu susceptio sacramenti, & collatio gratiæ, seu Spiritus S. aliud non probat, quam, quod sacramenti effectus possit impediri, & quod DEUS possit dare etiam gratiam sine sacramento, quæ non sunt nobis contraria. Gormaz *de sacram. in genere n. 176.* vult, his textibus negari influxum physicam sacramentorum in gratiam (qui ex ejus mente solum DEO competit) & adstrui influxum morale.

ARTICULUS II.

An Sacramenta novæ legis causent physice Gratiam.

234. Dico. Sacramenta novæ legis probabilis non causant physice gratiam: sed causant eam moraliter. ita Coninck *de sacram. q. 62. n. 4. n. 123.* Gormaz *de sacram. n. 167.* Haunoldus *l. 4. tract. 2. c. 3. n. 599.* Lugo *de sacram. in genere. disp. 4. sec. 4. n. 35.* Canus, Vasquez, Arriaga, Ledesma, Hurtado, & plurimi alii, recentiores præferunt, quibus non parum favet S. Bonaventura *in 4. disp. 1. p. 1. q. 4. sub finem.* Suppono autem ex physica, causam physicam dici illam, quæ executivè influat in actionem productivam, & à qua actio essentialiter dependet: causam autem moralem esse illam, quæ non exequitur actionem, sed ut intentionaliter existens, seu ut cognita, movet causam physicam ad ponendam actionem. Ut aures discrimen sit inter causam moralem strictè dictam, & inter causam finalem, debet causa moralis strictè dicta movere, non ut sit, sed quia est.

Prob. jam conclusio. Sacramenta sæpe causant gratiam, quando non existunt: ergo tunc non causant gratiam physice: ergo nunquam eam physice causant. ant. patet; quia sæpe baptismus, vel aliud sacramentum, cum obice susceptum, non causat gratiam tunc, quando datur, sed primum postea, quando obex removetur, & ipsum reviviscere dicitur. prima consequentia, nisi fiat quæstio de nomine, videtur certa; quia, quod physice non existit, non potest physice causare, ut suppono ex physicis: secunda consequentia etiam probatur. omnes rationes, quæ afferuntur pro physico influxu sacramentorum in gratiam, si quid probant, universaliter probant pro omnibus casibus, ut patebit expendenti; nam SS. Patres, & Concilia loquuntur universalissimè de sacramentis, sive fictè, sive debito modo susceptis: nec est ulla ratio pro uno casu, quæ non æqualiter pugnet pro aliis: ergo, si sacramenta non semper physice causant gratiam, eam nunquam physice causant.

235. Confirm. 1. Totum sacramentum nunquam simul existit; nam aliquando materia jam præterita est, quando accedit forma, ut in poenitentia: aliquando forma non amplius existit, quando datur gratia, ut in

Eucharistia: in omni autem sacramento ultima tantum syllaba formæ datur physice, quando datur gratia: imò etiam, cum ablutio, unctio &c. sint actiones successivæ, etiam istarum tantum ultima indivisibilis pars existit, quando confertur gratia: ergo partes plurimæ sacramentorum tantum causaliter moraliter, & minima tantum pars posset causaliter physice gratiam: hoc non videtur admittendum: ergo. prob. min. non tantum ultimæ parti, sed toti sacramento, adæquate sumpto, tribuunt SS. Patres, & Scripturæ effectum gratiæ, nec minus uni parti, quam alteri: ergo omnes debent in eodem genere causare: ergo, cum non possint omnes partes causaliter physice, debent omnes causaliter moraliter.

236. Confirm. 2. Si admittatur influxus physicus sacramentorum in gratiam, multiplicatur miracula sine necessitate: hoc ex communi Theologorum fieri non debet: ergo. ma. prob. primò enim sacramenta, utpote entia materialia, debent ratione potentia obedientialis elevari supernaturaliter, ad producendum spirituale effectum præstantissimum, scilicet ad producendam gratiam, quæ est quasi natura in ordine superiori. Secundò sacramenta debent sæpe agere in distans; non enim datur applicatio physica absolutionis ad poenitentem, in sacramento poenitentia, nec applicatio consensu ad alteram partem, in sacramento matrimonii &c. Quod autem nulla sit necessitas istorum miraculorum, probatur imprimis ex eo, quod illum influxum physicum nec tradant Scripturæ, nec Concilia, aut Patres, ut ob horum auctoritatem necesse sit, ea miracula admittere: dein ex eo, quod utilitas, dignitas, & æstimatio sacramentorum, habeatur etiam tota, modò ipsa infallibiliter, etsi tantum moraliter, causent gratiam; ex hoc ipso enim, quod sacramenta influant in gratiam moraliter, tanquam actiones Christi, ut infra explicabimus, valde sunt æstimanda.

237. Neque dicas cum Dicaſtillo, sacramentis imprimi à DEO qualitatem, intrinsecè ea elevantem; nam, si illa qualitas materialis est, non potest ipsa, nisi iterum, elevetur, producere gratiam, quæ est ens spirituale: spiritualis autem esse illa qualitas difficulter potest; quia deberet recipi, pro omni statulo, in subiecto materiali, scilicet in signis sensibilibus, & sic ei non conveniret definitio entis spiritualis, communiter recepta: nisi iterum adstruatur novum miraculum, quo qualitas illa conservetur supra suam exigentiam, absque subiecto sustentationis, & tantum sit in subiecto informationis. videri poterit etiam hæc de re Suarez *tom. 3. in 3. p. disp. 9. sec. 1.*

238. Respondent 1. Gonetus, Contenton, & Thomista communiter, ad nostrum argumentum, sacramenta semper physice causare gratiam; quia, etsi ipsa non amplius existant, existit tamen character ab ipsis relictus: vel, si sacramenta non imprimant characterem, existit, juxta aliquos saltem, aliquis ornatus animæ, ab ipsis relictus, qui character, vel

ernatus deinde, remoto obice, producit gratiam: adeoque potest dici, quod ipsa sacramenta mediantibus istis gratiam physicè producant. Sed contra est. In primis sacramenta, quæ characterem non imprimunt, si scilicet suscipiuntur, nullum ornatum permanentem animæ conferunt: sed ista potius maculatur peccato: ergo in istis sacramentis non potest salvari efficiencia physica.

Secundò. Character non potest producere gratiam connaturaliter, & sine elevatione ergo non possunt dici sacramenta per ipsum influere physicè. consequenter patet: quia causa non dicitur influere per illum effectum, qui non influit virtute naturali, quam à causa accipit; alias etiam vitis juxta adversarios produceret physicè gratiam; quia ejus effectus, scilicet vinum, aut species ut elevata, juxta ipsos gratiam physicè producant. prob. ant. gratia, utpote natura in ordine superno, & primus omnium sacramentorum effectus, non potest connaturaliter produci à caractere; non enim potest produci à caractere, tanquam à causa principali in genere causæ secundæ, ut patet; quia gratia est longè perfectior caractere: non etiam tanquam à causâ instrumentali ex virtute connaturali; quia character non est à DEO ordinatus ad hoc, ut producat gratiam; neque enim, quando per sacramentum, rite susceptum, caulatur gratia, & character simul, iste in illam influit: neque, si gratia baptismi perdat per peccatum, & postea recuperetur per poenitentiam, character illam producit. Sed neque pertinet ad finem characteris, producere gratiam: neque ipse datur, ut suppleat vires baptismi absentis, aut ut sit ejus virtus instrumentalis ergo sine omnino fundamento asseritur, eum habere connaturalem virtutem instrumentalem producendi gratiam.

239. Respondent 2. alii, modò una indivisibilis pars sacramenti caulat physicè gratiam, jam posse dici, totum sacramentum physicè eam caulare: sicut totus globus dicitur tangere planum, licet istud tantum tangat unicum indivisibile punctum globi. Hæc responsio supponit, ab ultima tantum sacramenti parte physicè caulari gratiam: sicut etiam responsio superior debet supponere, ab ultima tantum parte sacramenti physicè caulari characterem, quod utrumque negatur à nobis. Sed, hoc omisso, contra est primò. Partes globi uniantur inter se physicè: & sine hac unione non diceretur totus globus tangere planum: certè, si DEUS eo momento, quo indivisibile punctum tangit planum, destrueret reliquas omnes partes globi, non diceretur totus globus tangere planum: at qui in nostro casu omnes reliquæ partes sacramentorum, usque ad ultimam indivisibilem, jam sunt destructæ: ergo.

Secundò. In illo casu partes reliquæ globi, non formaliter, sed tantum denominativè, tangunt planum, nec magis dicuntur tangere planum, quam in concreto dicitur etiam corpus humanum cognoscens; quia constituit totum hominem, qui dicitur

cognoscens, licet corpus revera, in se formaliter spectatum, minimè cognoscat, aut cognitionem producat: ergo etiam reliquæ partes sacramentorum, quæ non amplius existunt, non verè, & formaliter physicè, sed tantum denominativè caularent gratiam: ergo modus caulandi gratiam, à Scripturis, Patribus, & Conciliis, attributus sacramentis, non est modus caulandi physicus, sed moralis. prob. conf. modus caulandi gratiam, à Scripturis &c. asseritur, competit materiæ, & formæ adequatè sumptæ, verè, & formaliter, & non tantum denominativè: ergo non est physicus, sed moralis.

Respondet 3. Viva *curf. Theol. p. 7. disp. 2. q. 2. à n. 5.* posse dici, sacramenta caulare physicè gratiam per omnipotentiam DEI, quæ specialiter ipsis inexistit, tanquam virtutis illorum propria: & non quidem physicè, sed tamen moraliter ipsis unita est, tanquam suppleans vires qualitatibus intrinsicæ, per quam scilicet sacramenta elevarentur ad producendam gratiam: fermè, (ut ait) sicut DEUS unitur moraliter iustis ratione gratiæ sanctificantis. Ait dein n. 7. hæc ratione defendi quoque posse, quòd sacramenta, quamvis non amplius physicè existant, tamen adhuc gratiam physicè caulant; eo quòd ad hoc, ut aliquid physicè caulat per suam virtutem, non sit necesse, ut, quando aliquid fit, virtus sit conjuncta agentis: sed sufficiat, si prius conjuncta fuerit: sicut nempe, (ut ait) una lactuca physicè producit aliam, quando non amplius existit, si semen, illi prius unitum, postea eam producit.

Sed in primis in hoc discursu paritas unionis DEI cum iusto, & unionis omnipotentis cum sacramentis, non rectè fit; nam iusto est intrinsicæ gratia, quæ exigit amabilem affectum, seu aliquam unionem moralem DEI: nihil simile est intrinsicum sacramentis respectu omnipotentis Divinæ. 2. quia semen est à priore lactuca physicè productum, hinc potest dici suo modo virtus lactucæ, & ista per illud physicè mediata producere alteram lactucam: at omnipotentia DEI non est producta à sacramentis: imò nec est in ipsis intrinsicè, nec fuit aliquando physicè unita, ut tamen semen aliquando unitum fuit lactucæ &c. verum his omisissis contra hanc explicationem, seu asserionem sic arguo.

Hic discursus reducit hanc controversiam ad puram questionem de nomine, & in hac recedit à communi sine ulla necessitate. Admittimus utique, quòd omnipotentia Divina aliquo modo moraliter uniat sacramentis (quidquid sit, an eo modo, quo Viva contendit) Admittimus insuper, quòd omnipotentia suppleat virtutem sacramentorum, & loco istorum gratiam physicè producat. Negamus tamen, posse propterea dici, sacramenta physicè caulare gratiam; per hoc enim neque physicè caulant immediate, nec mediata; nam physicè immediate caulare communiter dicitur illa causa, quæ ita executive influit, ut actio productiva effectus

fit

fit ipsum actualè exercitium illius causæ, & hæc essentialiter respiciat, tanquam suum principium, à quo essentialiter dependet: at qui, quando causa non existit, non potest actio ita se habere respectu illius: ergo talis causa non potest immediate physicè influere: consequenter sacramenta non amplius existentia non possunt physicè immediate influere in gratiam.

Caulare autem physicè mediata est producere physicè immediate causam posterioris effectus: & sic una lactuca, per semen producens aliam lactucam, ut vult Viva, producit hæc alteram physicè mediata, quatenus immediate producit semen, tanquam causam immediatam alterius lactucæ. Dixi, ut vult Viva, qui hoc exemplum sæpius adducit: quamvis fortè ij philosophi, qui admittunt vitam seminum, negaturi sint, à semine produci lactucam; cum substantialiter jam sit lactuca. Sed quidquid de hoc sit, sacramenta certè non producant omnipotentiam productricem gratiæ, & ideo nec mediata producant gratiam.

Equidem scio, quòd aliquando à quibusdam in sensu latiori dicitur aliquid esse causâ physica respectu effectus, in quem physicè non influit, imò neque strictè influit in causam effectus; sed tunc, vel debet virtus physicè influens esse aliquid ei rei naturaliter debitum: qua ratione videntur illi, qui potentias ab anima distinguunt, dicere, quòd hæc physicè producat intellectiones, & volitiones: vel saltem debet virtus esse physicè unita, seu intrinsicè recepta in eo, quod dicitur physicè agere, & non debet esse extrinseca, aut tantum quomodolibet moraliter unita. At omnipotentia non est naturaliter debita sacramentis, neque etiam intrinsicè in iis recepta: sed est tantum aliquid extrinsecum, iis utcumque moraliter unitum: ergo neque ex hoc capite possunt sacramenta dici causæ physice gratiæ.

Adde, quòd omnipotentia non sit magis unita sacramentis, quam sit, vel fuerit unita passioni, & morti, item resurrectioni, & ascensioni Christi Domini: neque magis sit virtus illorum, quam istorum: & tamen passio, & mors Christi &c. non produxerunt, nec modò producant physicè gratiam: ergo nec sacramenta. Afferit quidem Viva *loc. cit. n. 7.* quòd passio, & mors Christi &c. caulent etiam nunc adhuc physicè gratiam (& certè ex ipsis principiis id sequitur) sed planè loquitur omnino impropiè.

Et cur non etiam dicam, nostra merita caulare physicè gratiam, & gloriam; cum & ipsis omnipotentia aliquo modo moraliter, vel tanquam suppleans virtutem, aut qualitatem meritis intrinsicam, uniat, & eorum virtutem suppleat, in ordine ad producendam gratiam, & gloriam? Afferit quidem Viva pro se S. Thoman 3. p. q. 48. a. 6. ad 3. sed ibi Angelicus plus non docet, quam, quòd Divinitas, quæ constituit meritum passionis Christi, sit causâ physica gratiæ, & gloriæ, actio autem voluntatis animæ Christi sic cau-

sa moralis meritoria, quod totum admittimus. Verum de hac questione nominis plus, quam satis.

240. Sed petes, quomodo igitur explicetur causalitas moralis sacramentorum respectu gratiæ. Resp. eam explicari per hoc, quòd actiones sacramentales dicantur esse moraliter actiones Christi Domini; sicut enim actiones procuratorum sunt moraliter actiones principum, ita actiones sacramentales sunt actiones Christi; nam administratores sacramentorum sunt vicarii, ministri, & delegati Christi, quemadmodum dicitur 1. Cor. 4. v. 1. Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum DEI. Idem docet Florentinum, quod in decreto Eugenii agens de SS. Eucharistia dicit: Sacerdos enim in persona Christi loquens hoc conficit sacramentum. & Tridentinum, quod sess. 14. c. 5. ita habet: Dominus noster JESUS Christus, è terris ascensus ad celos, sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit.

Idem tradit Catechismus Romanus, seu Tridentini de sacram. §. Illud verò maxime, de præstant. & differens. sacram. & eorum auctore. ubi de ministris loquens ait: In sacra illa functione non suam, sed Christi personam gerunt. Idem docent SS. Patres, ex quibus S. Augustinus tr. 5. in Joann. sub finem, explicans illud Joann. 1. v. 33. Hic est, qui baptizat in Spiritu Sancto: ait: Quos enim baptizavit Joannes, Joannes baptizavit: quos autem baptizavit Judas, Christus baptizavit: sic ergo, quos baptizavit ebriosus, quos baptizavit homicida, quos baptizavit adulter, si baptisma Christi erat, Christus baptizavit, iterum tr. 6. in Joann. ante medium in eadem verba: Hic est, qui baptizat in Spiritu Sancto: ait: Petrus baptizat: hic est, qui baptizat: Paulus baptizat: hic est, qui baptizat: Judas baptizat: hic est, qui baptizat: quod utique non potest intelligi, quasi Christus per se baptizet physicè: sed tantum, quòd per suos ministros baptizet moraliter: ex quo satis apertè inferitur, quòd actiones ministrorum sint moraliter actiones Christi.

241. Ubi advertendum, quòd actio procuratoris habeat vim impetrandi &c. à dignitate, & meritis principalis; nam si e. g. rex per legatum aliquid ab alio petit, utique hæc petitio, nomine regis facta, habet longè majorem vim impetrandi, quam si eam faceret per suum legatum aliquis rex inferior, vel si legatus eam faceret, non quæ legatus, seu nomine regis, sed nomine suo: item si quis vasallus, qui plurima habet merita apud regem, petat aliquid per suum procuratorem, hæc quoque petitio habet majorem vim, quam si petat alius, qui non est ita bene meritus, ut ex terminis patet. Quare etiam actiones ministrorum Christi trahunt valorem, & vim impetrandi, à dignitate infinita, & meritis sanguinis, passionis, ac mortis Christi; atque adeò habent valorem summum, ad impetrandas, & sic mora-

moraliter cauſandas, ſeu conferendas nobis gratias.

ſcilicet eo proportionaliter maior eſt vis impetrandi in petitione, quo maior eſt dignitas, vel quo maiora ſunt merita illius, qui per ſe, vel per alium petit, ut eſt per ſe clarum, & patet ex exemplis modò adductis: dignitas autem, & merita Chriſti Domini ſunt infinita: ergo. Et hac ratione intelligitur optimè id, quod SS. Patres dicunt, ſcilicet ſacramenta eſſe burſas, ſeu yaſa plena meritorum Chriſti, & gratiarum: item, quod S. Auguſtinus aſſerit *17. 15. & 120. in Joan.* nempe Eccleſiæ ſacramenta manãſſe ex latere Chriſti aperto: quod etiam aſſerit Catechiſmus Tridentini de ſacramentis *ſ. Ex iis igitur, de excellent. ſacram. & ſtatim addit: Eam gratiam, quam ſignificant, Chriſti ſanguinis virtute operantur.*

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones.

242. **O**B. 1. Scripturæ, Concilia, & Patres, paſſim dicunt, ſacramenta conferre, cauſare, tribuere, continere gratiam, nos lavare, mundare, regenerare, & liberare à peccatis: ſed hæc verba ſignificant cauſaliter phyſicam: ergo, prob. mi. verba Scripturæ debent accipi, ut ſonant: atqui, ſi iſta verba ita accipiuntur, ſignificant cauſaliter phyſicam: ergo. Confirm. 1. Nomen analogum, abſolutè prolatum, ſumitur pro ſignificato nobiliori: ſed nobilius ſignificatum cauſe eſt cauſa phyſica: ergo. Confirm. 2. Sacramenta dicuntur à Conciliis, & SS. Patribus, abſolutè, & ſimpliciter, ſine addito limitante, cauſe gratiæ: ſed cauſa, abſolutè, & ſimpliciter dicta, eſt cauſa phyſica: ergo, prob. mi. homo generans etiam movet DEUM ad ponendam animam rationalem in materia diſpoſita: & tamen non poteſt abſolutè, & ſimpliciter, abſque addito limitante, dici cauſa animæ rationalis: ergo.

243. Reſp. Caſu, quo ſacramenta non ampliùs phyſicè exiſtant, non poſſunt ampliùs phyſicè cauſare gratiam: & tamen hæc dicta Conciliorum, & Patrum, debent etiam verificari de ſacramentis cauſantibus gratiam, quando non ampliùs exiſtunt: e. g. de ſacramentis, quæ recipiuntur cum obice, & poſtea primùm, eo remoto, cauſant gratiam; neque enim SS. Patres faciunt diſcrimen ullum inter unum, & alterum caſum. Sic S. Auguſtinus *l. 3. de baptiſ. contra Donatiſt. c. 23.* ait: *Tunc incipit valere idem baptiſmus ad dimittenda peccata, cum ad Eccleſiæ pacem venerint, non ut jam dimiſſa non retineantur, neque ut ille baptiſmus, quaſi alienus, aut alius improbetur, ut alter tradatur: ſed ut idem ipſe, qui propter diſcordiam foris operabatur mortem, propter pacem intus operetur ſalutem.* Item Author ſermonis de paſſione Domini inter opera S. Cypriani ait: *Licet indigni ſint, qui accipiunt, ſacramentorum tamen reveren-*

ria, & propinquiorem ad DEUM parat acceſſum, & ubi redierint ad cor, conſtat abſolutionis donum, & redit effectus manerum.

244. In forma neg. mi. ad prob. conc. ma. neg. mi. nam cauſa, etiam apud philoſophos, non ſemper ſignificat phyſicam: & cauſa finalis, quæ non eſt phyſica, juxta omnem philoſophiam eſt verè cauſa. Rurſus in humano modo loquendi, juxta quem debent accipi Sacra Scripturæ, cauſa moralis verè dicitur cauſa, & qui moraliter aliquid facit, dicitur abſolutè id facere, etiam in Scripturis: ſic *2. Reg. 12. v. 9.* dicit Nathan ad David: *Uiriam Hebraum percuffiſti gladio;* cum tamen David tantùm fuerit cauſa moralis necis illius.

Rurſus Scripturæ, Concilia, & Patres, non minùs de ſanguine, paſſione, & morte Chriſti Domini, quàm de ſacramentis, abſque addito limitante dicunt, quòd ſanctificent nos, & mundent à peccatis: item dicunt de fide, quòd juſtificet hominem: de elemoſyna, quòd reſiſtat peccatis, vel ab his liberet: de peccatoribus, quòd cauſent ſuam damnationem; quin iſta phyſicè faciunt. Quare etiam locutiones illæ de ſacramentis, poſſunt intelligi de cauſa morali: imò debent; cum alias non poſſent intelligi de ſacramentis, primùm poſt obicem remotum gratiam cauſantibus, de quibus tamen etiam ea verba debent intelligi.

245. Ad 1. confirm. om. ma. diſt. mi. nobilius ſignificatum cauſe eſt cauſa phyſica, ſi id ſignificatum ſumatur in rigore logico. om. mi. ſi ſumatur in ſenſu morali, & humano, neg. mi. & conſeq. Dixi: om. mi. quia ſæpe mandans, qui eſt tantùm cauſa moralis, abſolutè dicitur cauſa principalis, & magis cauſa, quàm executor, qui eſt cauſa phyſica. Ad 2. confirm. neg. min. mandans, enim, qui eſt tantùm cauſa moralis, dicitur ſimpliciter ſine addito cauſa, & juxta omnem philoſophiam dantur quatuor ſpecies cauſarum ſimpliciter dictarum; unde non tantùm cauſa phyſica, ſed etiam aliæ tres ſunt ſimpliciter cauſe.

Ad prob. retorq. arg. Chriſtus non poteſt ſimpliciter dici creatura, licèt ſimpliciter poſſit dici homo, qui tamen eſt creatura: dicant adverſarii quare? Reſpondent; quia iſta locutio, ſimpliciter prolata, ex mente Patrum, contra Arianos pugnantium, eſt determinata ad ſignificandam puram creaturam: ſed ſic pariter dicimus, quòd iſta locutio, *cauſa anima rationalis*, ſic ex mente Catholicorum determinata, ad ſignificandam cauſam phyſicè productivam animæ rationalis, qualis homo non eſt. Ex eo autem, quòd aliqua propoſitio, vel locutio, ſit ex conſuetudine determinata ad certam aliquam ſignificationem, non ſequitur, quòd etiam aliæ ſint ita determinatæ; quia in quaſtionibus de nomine non tenet paritas ab una ad alteram, ut eſt notum etiam logicis. Et tanè in caſu noſtro de cauſalitate ſacramentorum, vocem *cauſa* non eſtè determinatam ad ſignificandam cauſam phy-

phy-

phyſicam, patet ex retorſionibus noſtris. Adde, non eſſe credibile, quòd Patres voluerint, decidere hanc quaſtionem ſcholasticam; ipſi enim tantùm voluerunt, inſtruere fideles de efficaciæ ſacramentorum, ad quem finem parùm referebat, ſive ſacramenta ſint cauſe morales, ſive phyſicæ.

246. Ob. 2. SS. Patres comparant ſacramenta cum cauſis phyſicè efficientibus: ergo etiam cauſent, ſacramenta eſſe cauſas phyſicas, ant. prob. ſic. S. Leo ſerm. 5. de Nativitat. ait, *virtutem aliſſimi, qua fecit, ut Maria pareret Salvatorem, facere quoque, ut aqua regeneret credentem.* S. Cyrillus Alexandrinus *l. 2. in Joan. c. 42.* ait: *Quomodo enim viribus ignis intenus aqua calefacta non aliter, quam ignis urit: ſic Spiritus Sancti operatione ad Divinam aqua reformantur virtutem, qua baptizati corpus abſtergunt.* S. Thomas *3. p. q. 62. a. 1. in corp.* comparat ſacramenta ſecuri, facienti lectum artiſticalem: ergo. Confirm. Humanitas Chriſti, verſantis in terris, phyſicè per ſuum contactum, vel inſuflationem, cauſavit in Apoſtoliſ, vel aliis, gratiam, aut alios effectus mirabiles: ergo etiam ſacramenta phyſicè gratiam cauſant; cum ſint actiones Chriſti: & vel maxime gratiam phyſicè cauſat SS. Euchariftia, ubi Chriſtus ipſe eſt præſens.

247. Reſp. iterum retorq. arg. in ſacramentis, primùm poſt obicem remotum gratiam cauſantibus. Dein conc. antec. neg. conſeq. Similitudo inter cauſas invicem comparatas non debet eſſe omnimoda; aliæ eſſet identitas; unde tantùm datur ſimilitudo quoad aliqua: & in caſu noſtro ea ſtat in hoc, quòd ſacramenta ſunt instrumenta ad cauſandam gratiam, & quòd non habeant minorem connexionem cum ſuo effectu, quàm habeant instrumenta phyſica: quòd autem hæc instrumenta phyſicè, ſacramenta verò moraliter cauſent, non obest ſimilitudini. Sic etiam bona eſt comparatio illa *Eccleſiaſtici 3. v. 33. Ignem ardentem extinguit aqua, & elemoſyna reſiſtit peccatis:* licèt aqua phyſicè, elemoſyna tantùm moraliter faciat ſuum effectum.

Ad confirm. om. antec. neg. conſeq. ſacramenta enim non ſunt phyſicè, ſed tantùm moraliter actiones Chriſti: adeoque non ſequitur, quòd debeat idem miraculum admitti in actionibus moralibus, quòd admittitur in phyſicis. Dein actiones phyſicæ Chriſti non debebant, gratiam, vel effectus prodigioſos efficere, quando phyſicè non amplius exiſtebant, ut tamen deberent cauſare ſacramenta, dum cauſant poſt obicem remotum. Quod attinet ad SS. Euchariftiam, utique Chriſtus, qui ibi realiter præſens, & DEUS eſt, gratiam producit phyſicè: ſed non eam phyſicè producit, ut ſacramentaliter præſens; quia ſacramentaliter ibi ut homo ita præſens eſt, ut connaturaliter agere non poſſit: adſtruere autem novum miraculum ideò tantùm, ut Chriſtus, etiam ut ſacramentaliter præſens, per peculiarem inſuſum, producat phyſicè gratiam, videtur ſu-

R. P. Ant. Mayr, Theol. Tom. II.

perfluum: certè ſine ſufficienti ratione id aſſereretur.

248. Ob. 3. S. Ambroſius *l. 1. de ſacram. c. 5.* ait: *Non ſanat aqua, niſi Spiritus Sanctus deſcenderit, & aquam illam conſecraverit:* ergo debet aqua recipere qualitatem aliquam elevantem à Spiritu S. vi cujus phyſicè producat gratiam. Reſp. neg. conſeq. Hæc conſecratio nihil aliud eſt, quàm quòd Spiritus Sanctus (cujus etiam opus eſt ſacramentorum inſtitutio, & cui ſpecialiter, & appropriativè, adſcribitur noſtra ſanctificatio) unà cum Verbo, & Patre Divino, inſtituerit aquam in baptiſmum, tunc, quando Chriſtus baptiſma inſtituit: per hanc autem inſtitutionem nulla qualitas phyſica imprimitur aquæ, uti nec altaribus, vel aliis rebus, per benedictiones varias Eccleſiæ. Imò SS. Patres dicunt, Chriſtum etiam conſecraſſe aquas Jordanis, quando in eo fuit baptizatus: & tamen quis credat, toti fluvio impreſſiſſe aliquam qualitatem ſupernaturalem phyſicam?

249. Ob. 4. S. Thomas variis locis docet, quòd ſacramenta habeant virtutem instrumentalem phyſicam, ad cauſandam gratiam: ergo, prob. ant. r. S. Doct. *3. p. q. 62. a. 1. in corp.* rejicit eorum ſententiam, qui dicunt, quòd ſacramenta non ſunt cauſa gratiæ aliquid operando; ſed quia DEUS ſacramentis adhibitis in anima gratiam operatur. 2. Angelicus *ibidem* negat, ſacramenta ſe habere, ſicut plumbum, vel ſigillum plumbeum regis, quò exhibitò datur pecunia: vel ſicut baculus, aut liber, quo inſtituitur Epicoſopus, vel canonicus. 3. Quando *ibidem* arg. 3. ſibi objicit, quòd DEUS ſolus ſit cauſa gratiæ, in reſponſione, ſeu ad 3. non diſtinguit dicendo, DEUM ſolum eſſe cauſam phyſicam, ſacramenta verò eſſe cauſam moralem: ſed diſtinguit inter cauſam principalem, & instrumentalem; licèt, agendo de meritibus noſtris, dicat, DEUM gratiam cauſare, actiones autem bonas eam mereri: ergo.

250. Reſp. neg. antec. Probabile eſt, S. Doctorem tantùm attribuiſſe ſacramentis cauſaliter moralem: nec textus ex eo alati probant contrarium: & quoad primùm Reſp. etiam juxta nos falſum eſſe, quòd DEUS cauſet gratiam, adhibitis tantùm quomodocunque ſacramentis; nam tantùm quomodocunque adhiberi competit etiam puræ conditioni, vel puro termino, non cauſanti. Quoad ſecundum textum dico, etiam juxta nos ſacramenta novæ legis non tantùm ſe habere, ut plumbeum ſigillum, vel baculum; ſed etiam ſunt ſigna purè ſpeculativa poteſtatis, collatæ, aut voluntatis regiæ de danda pecunia; neque enim iſta ſunt cauſa voluntatis dandi, aut ipſius dationis: ſed tantùm indicant voluntatem conferentium poteſtatem, aut regiſ volentis, dari pecunias: quæ ſola voluntas eſt cauſa: illa verò ſigillum &c. ſunt tantùm purus terminus, aut, pura conditio, vel (ut loquitur Angelicus loco in objectione adducto) ſunt tantùm quoddam ſignum: at ſacramenta ſunt cauſa gratiæ. Quod

Quod attinet ad 3. seu quod S. Doctor non adhibeat distinctionem, inter causam moralem, & physicam, nihil probat; quia neque adhibet terminos *physice causare*, sicut nec dicit merita *causare moraliter*, sed tantum dicit *mereri*. Sed neque loco illo erat questio, qualis causa essent sacramenta: sed tantum, an essent causa, vel an causa esset solus DEUS: ergo non opus erat, causam distinguere in moralem, & physicam; sed tantum ostendere, quomodo sacramenta sint causa, absque praedictio DEI: quod optimè explicabatur per distinctionem inter causam principalem, & instrumentalem. Ad alium textum ex Angelico, citatum à Viva, respondimus n. 239. in fine. Quare ex his textibus Angelicis non probatur, eum adtribuere in sacramentis causalitatem physicam in gratiam.

251. E contra, quod S. Thomas tantum admittat in sacramentis causalitatem, seu influxum moralem in gratiam, videtur posse colligi ex eo, quod 3. p. q. 62. a. 4. ad 1. asserit, nempe, quod in sacramentis sit vis spiritalis, ad causandam gratiam, sicut in voce humana est vis spiritalis, ad causandam in alio intellectionem; nam, licet in voce sit aliqua virtus materialis physica, ad causandam auditionem, tamen nulla est vis spiritalis physica, sed tantum aliqua vis moralis, ad causandam intellectionem, fundata in institutione vocis, seu impositione significationis, per quam vox causat intellectionem: ergo etiam, licet in sacramentis sit physica aliqua virtus materialis, qualitercunque mediatè conducens ad gratiam, e. g. in aqua vis conducens ad abluionem, tamen non est vis spiritalis; nisi moralis. Rursus eadem quest. a. 5. ad 1. ait: *Caro tamen ejus Christi, & mysteria in ea perpetrata* (id est, ejus nativitas, praedictio, passio &c. ut exponit Cajetanus in eum art. 5.) *operantur instrumentaliter ad animam vitam*: atqui passio Christi &c. non operantur physice gratiam: ergo per *operari instrumentaliter* non intelligit S. Doctor *physice operari*: saltem ex hoc ejus modo loquendi id contra nos non potest inferri.

252. Ob. 5. Si sacramenta non causant physice gratiam, minister poenitentiae non verè absolvit: hoc est falsum: ergo. Confirm. Verba ministri juxta nos non aliter se haberent, quam verba venefici: hoc est absurdum: ergo. prob. ma. DEUS concurreret, ex pacto cum Christo inito, ad causandam gratiam remissivam peccati, ob formam à ministro prolatam, sicut demon concurrat ex pacto, ob voces certas à mago prolata, ad effectum magicum: atqui verba à mago prolata non causant effectum magicum: ergo nec forma, à ministro poenitentiae prolata, causat gratiam remissivam peccati.

Resp. neg. ma. Minister verissimè absolvit ab excommunicatione, & censuris; etsi nihil physice producat in absoluto, & ita etiam absolvit à peccatis: sicut etiam in foro civili verè absolvitur is, in quo tamen physice nihil producit: quod autem ab-

solutio in sacro tribunali non fiat, quin simul producatur gratia, non probat, quod absolvens eam debeat physice producere: sed sufficit, si eam producat moraliter; unde ad veritatem formae ad summum requiritur, ut minister, tanquam iudex, pronunciet sententiam absolutionis, quae moraliter causet gratiam.

253. Ad confirm. neg. ma. Illa verba venefici non sunt causae morales, sed purus terminus, aut, ut alii vocant, pura conditio: nec etiam habent infallibilem connexionem cum effectu, ad prob. neg. ma. Pactum magi cum demone respicit verba magica, ut purum terminum: pactum Christi cum Patre respicit sacramenta, non ut purum terminum, sed ut actiones Christi, & causas morales gratiae. Ubi notandum, posse aliquid pactum dupliciter iniri. 1. potest e. g. Petrus inire pactum cum Paulo, ut, quotiescunque Johannes, ex se nihil meritus, nomine proprio à Paulo aliquid petat, hic statim ipsi det, non attendendo ad merita Joannis; quia nulla habet, sed habendo ejus petitionem tanquam purum terminum.

Potest 2. Petrus aliter inire pactum, nempe sic, ut Joannem constituat nomine suo, & ita, ut Joannes, petens aliquid à Paulo, non petat nomine proprio, sed nomine Petri, & petitio Joannis censetur actio, aut petitio Petri, à Joanne representata. In hoc casu petitio Joannis non est purus terminus: at verò est in casu priori: illi casui simile est pactum magi cum demone: alteri casui simile est pactum Christi cum Patre: & hinc sacramenta non sunt purus terminus, sed causae morales, quales tamen causae non sunt verba magica.

ARTICULUS IV.

Solvuntur reliquae Objectiones.

254. Ob. 6. Anima rationalis elevatur per habitus supernaturales, & gratias actuales intrinsecè receptas, ad actus supernaturales physice producendos: ergo etiam sacramenta elevantur per qualitatem intrinsecè receptam, ad gratiam physice producendam. Confirm. SS. Patres agnoscunt in virtute sacramentorum speciale opus omnipotentiae Divinae: hoc non elucet, si virtus illa non sit physice effectiva gratiae: ergo. Resp. neg. conseq. & paritatem; nam 1. anima est subiectum spirituale, capax recipiendi qualitates spirituales. 2. anima non debet causare eos actus physice, quando ipsa non existit, uti tamen debent producere gratiam sacramenta, causantia post obicem remotum. 3. actus illi, utpote liberi, & vitales, necessariò debent produci ab anima physice concurrente; cum ipsa per illos vivat in actu secundo, & exerceat suam libertatem: talis autem necessitas non habetur in sacramentis respectu gratiae producendae.

Ad confirm. neg. mi. Utique est speciale opus omnipotentiae Divinae, res ex se val-

de viles instruere in signa efficacia, & infallibilia gratiae; hoc enim nemo potest, nisi DEUS. Sic quoque est opus magnae potentiae, instruere certum signum, etiam tantum speculativum, e. g. ignes accensos, vel sonum tympani, aut vocem praeconi (etsi hic alias homo viliissimus esset) quo visò, vel audito, subditi omnes armati ad certum locum conveniant: quin aliquid physicum ignibus, aut tympano, aut praeconi imprimatur. Et tamen sacramenta habent aliquid amplius; quia non sunt tantum signa speculativa, sed practica, & assumpta tanquam actiones Christi: ergo multò magis virtus ista moraliter causandi gratiam, quae à nullo alio, quam ab omnipotente DEO potuit sacramentis concedi, erit specialiter tribuenda omnipotentiae Divinae, tanquam opus, & effectus maximus, & illi soli competens.

255. Ob. 7. DEUS, juxta Scripturas, & Patres, producit in nobis gratiam per sacramenta, tanquam instrumenta: ergo sacramenta physice influunt in gratiam, prob. conf. DEUS est causa physica gratiae: sed causa physica non operatur per causam moralem, tanquam per instrumentum: ergo sacramenta non sunt causa morales, sed physice influunt, prob. mi. causa moralis operatur potius per causam physicam, tanquam per instrumentum, e. g. mandans dicitur per executores occidere, & non executor per mandantem, vel consulentem: ergo. Confirmatur. Non dicitur aliquid fieri per causam moralem, sed propter illam: e. g. DEUS dicitur conferre nobis gloriam, non per merita, sed propter illa: ergo.

Resp. neg. conf. ad prob. dist. mi. causa physica non operatur semper per moralem, tanquam per instrumentum, e. g. mi. nunquam per eam ita operatur, neg. mi. & conf. Angelicus 3. p. q. 62. a. 5. ad 1. sic habet: *Verbum, prout erat in principio apud DEUM, vivificat animas, sicut agens principale: caro tamen ejus, & mysteria in ea perpetrata, operantur instrumentaliter ad animam vitam*: atqui mysteria tantum moraliter influunt: ergo in hoc nostro casu causa moralis est instrumentum causae physicae.

256. Ad confirmat. neg. ant. etsi enim non semper ita loquamur, tamen etiam non infrequenter dicimus, aliquid fieri per causam moralem: sic dicitur DEUS nos salvare, vel conferre nobis beneficia, per merita, & passionem Christi, vel per sanctorum intercessionem; & Ecclesia quotidie orat per *Christum Dominum nostrum*: licet merita, & passio Christi, sint tantum causae morales: ergo etiam potest dici, quod DEUS per sacramenta conferat gratiam, licet ista sit tantum causa moralis. Falsum etiam est, causam physicam non operari per moralem; tunc enim operatur per eam, quando causam moralem est instrumentum causae physicae, determinatè ab illa procuratum, & quidem in hunc finem, ut per eam moveatur, ad aliquid physice faciendum: & sic debent etiam adverbialiter fieri, DEUM conferre nobis gratias, per passionem Christi: item

per sacramenta, primum post obicem remotum causantia.

Qua ratione autem hoc fiat, explicari potest in hoc casu, qui frequenter potest, vel etiam solet contingere. Aliquis pater libenter vellet conferre filio magnum donum: sed non vellet id facere, nisi rogetur ab amico; unde insinuat amico, sibi gratum fore, si pro filio intercedat: vel eum aliter inducit ad intercedendum: talis pater confert physice donum illud filio per preces amici, tanquam causam moralem. Rursus causa moralis operatur quidem per physicam, quando ipsa moralis est principalis, ut accidit in mandante, & executore: at, si causa physica est principalis, & moralis est instrumentalis, res accidit è contrario, ut patet in adducto exemplo patris, & amici.

257. Ad do. posse contingere, ut etiam aliquis, physice aliquid faciens, possit dici illud fecisse per mandantem, vel consulentem: e. g. si princeps studiosè procuret, dari sibi hoc consilium, ut e. g. gerat bellum; tunc enim ipse, physice bellum gerens, est causa principalis, & consulens instrumentalis. Aliud est, si aliquid consilium petatur, non determinatè, sed tantum indeterminatè: tunc enim consulens determinans potest esse causa principaliter determinans. Idem contingere potest, si subditus studiosè procuret mandatum à principe; tunc enim etiam videtur ipse esse causa principaliter determinans ad mandatum, & per mandatum determinans ad ipsam actionem physicam, quam etiam physice exequitur. Quare causa moralis est instrumentum causae physicae, saltem tunc, quando à causa physica procuratur, & accipit etiam virtutem movendi, in eum finem, ut ipsam causam physicam moveat: quod totum fit à DEO, respectu sacramentorum novae legis.

258. Ob. 8. Qui per scripturam adstringitur ad solvendum debitum, non dicitur solvere per scripturam: sed solus creditor dicitur, per eam adstringere debitorem, ut solvat: ergo etiam DEUS non causat gratiam, seu solvit actiones Christi, per sacramenta: sed ad summum Christus exigit gratiam per sacramenta: ergo ista non possunt esse causa moralis, respectu DEI, physice causantis gratiam. Resp. neg. conf. Scriptura non est instrumentum, communiter adhiberi solitum ad solvendum, sed ad obligandum: nec procuratur à debitore in hunc finem, ut solvat: sed procuratur à creditore, ut obliget, & adstringat. Si tamen casus daretur, quo quis studiosè procuraret aliquam scripturam, qua vellet non tantum obligari, sed etiam moveri ad solvendum, tunc se posset ea scriptura habere, sicut preces amici, de quibus supra: & in eo casu talis verè solveret per scripturam. Et legimus etiam, aliquando à quibusdam, volentibus beneficium occultè praestare, procuratas tales scripturas: ordinariè tamen hoc non fit; neque enim ordinariè dantur chirographa à debitoribus, intendendo solutionem tanquam finem; sed dantur, intendendo potius receptionem mutui, vel rei venditae &c.